

Oponentský posudok

na habilitačnú prácu „Súčasná rodina v edukačnej reflexii“

Autorka: PaedDr. Eleonóra MENDELOVÁ, PhD.,

Oponentka: doc. PhDr. Zlatica BAKOŠOVÁ, CSc.,

Aktuálnosť a náročnosť riešenej problematiky

Posudzovaná habilitačná práca rieši stále aktuálnu problematiku súčasnej rodiny. Jej aktuálnosť spočíva v otvorených otázkach autorky, ktorými sa pokúsila posunúť tému k teoretickému a empirickému spracovaniu. Sústredila sa na poznanie očakávaní troch generácií od rodiny, jej jednotlivých členov: otca a matky, spoznanie názorov troch generácií na manželstvo, rodičovstvo, na prerozdelenie rolí ženy a muža v domácnosti a na iné formy spolužitia, či ďalšie otázky, ktoré uvedieme v nasledujúcich častiach.

Posudzovaná práca má teoreticko-empirické zameranie, jej rozsah je 160 strán. Okrem úvodu a záveru obsahuje prílohu – dotazník vlastnej tvorby a zoznam literatúry.

Posúdenie teoretických východísk – analýza domácej a zahraničnej literatúry

Teoretická časť habilitačnej práce je členená do troch kapitol, ktoré sú obsahovo zamerané v prvej kapitole na analýzu rozpracovanosti problému z aspektu krajín V4. Tu autorka preukázala, že tak ako v SR, aj v krajinách V4 sú v súvislosti s rodinou aktuálne uvedené problémy. Druhá kapitola je zameraná na predstavenie rodiny z aspektu globálneho. Tretia kapitola je orientovaná na diverzitu funkcií rodiny. ***Tu by sme očakávali, že ťažiskom pre analýzu stavu rodiny sa stane práve v názve akcentovaná „edukačná realita“ s dôrazom na zmeny v rodinnom správaní, ktoré mohli byť odvodené aj od výchovy detí v rodine vzhľadom k rozličným transformačným zmenám v rodinách.*** Autorka využíva v celej teoretickej časti okrem domácej literatúry aj maďarskú, poľskú a českú literatúru, čo považujeme za veľmi prínosné. Práca s literatúrou je na vhodnej úrovni, ale niektoré práce uvádzané v texte nie sú uvedené v zozname literatúry (Cibulec, Bakošová). ***Škoda však, že pri charakteristikách súčasnej rodiny uvádza autorka literatúru z rokov 90, zo začiatku rokov 2000, čo už je nie je najnovšia literatúra. Na škodu veci v teoretickej časti je prevažný akcent na literatúru psychologickú, sociologickú. Poznatky príbuzných vied sú pre pedagogiku stále aktuálne, no nemali by byť ťažiskové. Ved' rodinná problematika z aspektu pedagogiky zahŕňa problematiku rodinného prostredia, cieľov výchovy a možností výchovy.***

Pedagogická časť by mala vyplývať z teórie výchovy s aplikáciou na výchovu v rodine a z oblasti sociálno-pedagogickej. Tie sú však vynechaná a poukázané je „rodinné správanie“, čo by malo byť výsledkom cieľov a metódy výchovy. Za prínosné považujeme poznatky z výskumov o roly matky a otca, v rodine, ktoré upravujú spoločenské predsudky o tom, že iba matka je predurčená pre výchovu detí v rodine. Tu by sa žiadalo doplniť, aké má práve matka možnosti a limity v pracovných podmienkach, či jej umožňujú plne sa venovať starostlivosti, výchove detí a zladeniu rodinných a pracovných povinností. Také informácie by boli vhodné aj pre Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny. Ten by mal zabezpečiť dobrú Rodinnú politiku, aby sa odporúčanie Rady Európy rodine dostalo k zamestnávateľom, ktorí aj v súčasnosti málo zohľadňujú potrebu rodín upraviť si časové podmienky práce tak, aby sa mohli venovať aj deťom.

Posúdenie empirickej časti práce vrátane formulácie cieľa

4. kapitola nesie názov „Hodnota rodiny v zmenenom rodinnom správaní“. Obsahuje pol strany textu a ďalšie podkapitoly majú pomenovania a náležitosti metodológie empirickej časti práce: výskumné ciele a otázky, výskumná vzorka, metódy a metodika, analýza výsledkov výskumu. Výsledky sú interpretované podľa skúmaných oblastí. Súčasťou kapitoly sú aj závery výskumu a odporúčania pre prax. V porovnaní s teoretickou časťou chceme podotknúť, že táto časť je spracovaná veľmi zodpovedne a to počnúc formuláciou cieľov výskumu na str. 88. – „*zmapovať názory verejnosti na aktuálne trendy v rodinnom správaní z pohľadu troch generácií.*“. 9 výskumných otázok, ktoré predchádzajú formulovaným cieľom považujeme za príliš obširné. Hypotéza na str. 88 je formulovaná výstižne. Na výskumnej vzorke oceňujeme, že je smerovaná na tri generácie, čo zabezpečuje medzigeneračnú komparáciu. Za výskumné metódy autorka zvolila literárnu metódu a metódu percentuálneho vyhodnotenia dotazníka vlastnej tvorby. Oceňujeme využitie Likertovej škály na meranie názorov a pre spracovanie údajov využitie matematicko-štatistických metód, Chí-kvadrát, kontingenčná tabuľka, hodnota pravdepodobnosti a iné.

Analýza, rozsah a úroveň dosiahnutých výsledkov

Analýza odpovedí je vyhodnotená vzhľadom k formulovaným cieľom a interpretovaná v grafoch a tabuľkách. Interpretácia je detailná a systémová. K prehľadnosti by iste prispelo farebné grafické prezentovanie. Autorka interpretovala výsledky vzhľadom k rodinným hodnotám, vo vzťahu k rodičovstvu, del'be práce v rodine, roly matky a otca. Správne uvádza, že rozdielne názory troch generácií sa neukázali vo všetkých otázkach. Preto uvádza vyhodnotenie v rovine podobných a rozdielnych názorov. Výskumnú hypotézu sa autorka habilitačnej práce podarilo potvrdiť v oblasti vysokej preferencie rodiny, ako slabnúce vnímanie manželstva ako jedinej formy spolužitia, ambivalentný postoj k výchove detí rodičmi rovnakého pohlavia. Ďalšie potvrdenia preukázali, že respondenti všetkých generácií sa zhodujú v tom, že aj po ukončení manželstva sa o deti majú starať obaja rodičia, potvrdila sa akceptácia výberu bezdetnosti, či iné zaujímavé zistenia. Výsledky sú nové a preto odporúčame autorku publikovať ich nielen pre odbornú a vedeckú obec, ale aj osvetovou formou pre laickú verejnosť.

Formálna a jazyková úroveň práce

Formálna stránka práce je na požadovanej úrovni. Členená je na dva základné celky: teoretickú a empirickú. Neadekvátne sa nám zdá pomenovanie empirickej časti „Hodnoty rodiny a zmeny v rodinnom správaní“, no nepovažujeme to za chybu.

Veľa pripomienok máme k jazykovej stránke textu. Predložená habilitačná práca by si bola zaslúžila dôslednú jazykovú korektúru. V texte je mnoho preklepov, chýb v uvádzaní y/i, autorka uvádza české pojmy, uvádza neodborné, nespisovné slová, nevhodné koncovky a predložky.

Pripomienky a otázky k obhajobe

- Prosíme, aby autorka reagovala na vyššie uvedené poznámky a pripomienky, ktoré sú v texte zvýraznené (kurzívou a čiernou farbou) osobitne v teoretickej aj v empirickej časti.
- Vysvetlite, prosím ako rozumiete pojmom „*rodinné správanie*“, „*edukačná realita*“.
- Objasnite tvrdenie zo strany 91, že „*psychológia a sociológia sú pomocné vedy pre pedagogiku*“.
- Na str. 114 uvádzate, že „*že 20% študentov, 30% rodičov a 18 % študentov nevedelo zaujať stanovisko k otázke, či by vedeli dvaja ľudia rovnakého pohlavia vychovávať deti.* Prosím, vysvetlite, ako vnímate tento empirický údaj?
- Na záver zovšeobecnite, aká je rodina v SR v súčasnej edukačnej reflexii?

Záver

Predloženú posudzovanú habilitačnú prácu odporúčame na obhajobu. Prosíme autorku o akceptáciu vyššie uvedených poznámok a pripomienok a tiež o precíznosť pri ďalšom interpretovaní údajov.

Práca má svoju hodnotu v oblasti teórie v tom, že prináša množstvo analyzovaných cudzojazyčných literárnych zdrojov. V empirickej časti je prínosná najmä v nových údajoch a predovšetkým v tom, že sú vhodne interpretované. Oceňujeme tiež využitie znalostí autorky pracovať s matematicko-štatistickými metódami. Veríme, že popasovanie sa s nepresnosťami v práci bude viesť autorku v ďalšom období k vylepšeniu jej profesijného profilu.

Na základe vyššie uvedeného odporúčame členom komisie po posúdení všetkých kritérií udeliť autorku hodnosť „**docentka v odbore 1.1.4. pedagogika**“.

V Bratislave 2.5.2019

doc. PhDr. Zlatica Bakošová, CSc., v.r.

oponentka